YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)

25 päivänä maaliskuuta 2004 *

Yhdistetyissä asioissa C-231/00, C-303/00 ja C-451/00,

jotka Tribunale amministrativo regionale del Lazio (Italia) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevissa asioissa

Cooperativa Lattepiù arl

vastaan

Azienda di Stato per gli interventi nel mercato agricolo (AIMA) (C-231/00),

Azienda Agricola Marcello Balestreri e Maura Lena

vastaan

Regione Lombardia ja

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

Azienda di Stato per gli interventi nel mercato agricolo (AIMA) (C-303/00),

sekä

Azienda Agricola Giuseppe Cantarello

vastaan

Azienda di Stato per gli interventi nel mercato agricolo (AIMA) ja

Ministero delle Politiche Agricole e Forestali (C-451/00)

ennakkoratkaisun maito- ja maitotuotealan lisämaksusta 28 päivänä joulukuuta 1992 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3950/92 (EYVL L 405, s. 1) 1, 4, 6 ja 7 artiklan ja maito- ja maitotuotealan lisämaksun soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 9 päivänä maaliskuuta 1993 annetun komission asetuksen (ETY) N:o 536/93 (EYVL L 57, s. 12) 3 ja 4 artiklan tulkinnasta ja pätevyydestä,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: V. Skouris (esittelevä tuomari), joka hoitaa jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit C. Gulmann, J.-P. Puissochet, F. Macken ja N. Colneric,

julkisasiamies: P. Léger,
kirjaajat: johtavat hallintovirkamiehet L. Hewlett ja H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Azienda Agricola Marcello Balestreri e Maura Lena, edustajinaan avvocato W. Viscardini Donà ja avvocato M. Paolin,

— Azienda Agricola Giuseppe Cantarello, edustajinaan avvocato A. Zanichelli, avvocato L. Manzi ja avvocato A. Manzi,

— Italian hallitus, asiamiehenään I. M. Braguglia, avustajanaan avvocato dello Stato O. Fiumara ja avvocato dello Stato G. Aiello (C-231/00), O. Fiumara (C-303/00) ja G. Aiello (C-451/00),

— Kreikan hallitus, asiamiehinään G. Kanellopoulos ja C. Tsiavou,

— Euroopan unionin neuvosto, asiamiehinään J. Carbery ja F. P. Ruggeri Laderchi,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään M. Niejahr ja L. Visaggio,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Cooperativa Lattepiù arl:n, edustajanaan avvocato A. Tonachella, Azienda Agricola Marcello Balestreri e Maura Lenan, edustajanaan W. Viscardini Donà, Azienda Agricola Giuseppe Cantarellon, edustajanaan A. Zanichelli, Italian hallituksen, asiamiehenään O. Fiumara, Kreikan hallituksen, asiamiehenään G. Kanellopoulos, neuvoston, asiamiehenään F. P. Ruggeri Laderchi, ja komission, asiamiehenään C. Cattabriga, 12.12.2002 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 8.5.2003 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Tribunale amministrativo regionale del Lazio on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 6.4.2000, 6.7.2000 ja 28.6.2000 tekemillään päätöksillä, jotka ovat saapuneet yhteisöjen tuomioistuimeen 9.6.2000 (C-231/00), 8.8.2000 (C-303/00) ja 8.12.2000 (C-451/00), EY 234 artiklan nojalla kaksi ennakkoratkaisukysymystä maito- ja maitotuotealan lisämaksusta 28 päivänä joulukuuta 1992 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3950/92 (EYVL L 405, s. 1) 1, 4, 6 ja 7 artiklan ja maito- ja maitotuotealan lisämaksun soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 9 päivänä maaliskuuta 1993 annetun komission asetuksen (ETY) N:o 536/93 (EYVL L 57, s. 12) 3 ja 4 artiklan tulkinnasta ja pätevyydestä.

2 Nämä kysymykset on esitetty asioissa, joissa vastakkain ovat useat italialaiset maidontuottajat ja toisaalta Azienda di Stato per gli interventi nel mercato agricolo (maatalousmarkkinoiden interventioita hoitava valtion virasto, jäljempänä AIMA) ja kahdessa näistä kolmesta asiasta myös Ministero delle Politiche Agricole e Forestali (maa- ja metsätalousministeriö) tai Regione Lombardia (Lombardian alue) ja jotka koskevat niiden AIMA:n vuonna 1999 tekemien päätösten laillisuutta, joilla korjattiin maidon markkinointivuosiksi 1995/1996 ja 1996/1997 myönnettyjä viitemääriä ja jaettiin uudelleen mainituilta markkinointivuosilta käyttämättä jääneet viitemäärät sekä näin ollen laskettiin uudelleen ne maksut, jotka tuottajien oli maksettava kyseisiltä markkinointivuosilta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

3 Maitoalalla jatkuneen tarjonnan ja kysynnän epätasapainon vuoksi otettiin vuonna 1984 käyttöön maidon lisämaksujärjestelmä maito- ja maitotuotealan yhteisestä markkinajärjestelystä 27 päivänä kesäkuuta 1968 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 804/68 (EYVL L 148, s. 13), sellaisena kuin se on muutettuna 31.3.1984 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 856/84 (EYVL L 90, s. 10; jäljempänä asetus N:o 804/68), ja asetuksen (ETY) N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun maksun soveltamista koskevista yleisistä säännöistä 31 päivänä maaliskuuta 1984 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 857/84 (EYVL L 90, s. 13). Mainitun 5 c artiklan mukaan lisämaksu peritään määritettävän viitemäärän ylittävästä maitomäärästä.

4 Lisämaksujärjestelmän, joka alun perin oli tarkoitettu sovellettavaksi 1.4.1993 saakka, voimassaoloa jatkettiin 1.4.2000 saakka asetuksella N:o 3950/92.

5 Edellä mainitun asetuksen 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Seitsemän uuden peräkkäisen 1 päivänä huhtikuuta 1993 alkavan 12 kuukauden pituisen jakson ajaksi otetaan käyttöön lisämaksu, jonka lehmänmaidon tuottajat maksavat maidosta tai maitomäärää vastaavasta tuotteesta, jotka on toimitettu ostajalle tai myyty suoraan kulutukseen kyseisen 12 kuukauden pituisen jakson aikana, ja jonka määrät ylittävät määritettävän viitemäärän.

Lisämaksu on vahvistettu 115 prosentiksi maidon tavoitehinnasta."

6 Saman asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"1. Lisämaksu peritään kaikesta kyseisen 12 kuukauden pituisen jakson aikana myydystä maidosta tai maitomäärää vastaavasta tuotteesta, jonka tuotanto ylittää jommankumman 3 artiklassa tarkoitetuista määristä. Lisämaksu jaetaan niiden tuottajien kesken, jotka ovat vaikuttaneet ylitykseen.

Jäsenvaltion päätöksen mukaisesti tuottajien osuus perittävästä lisämaksusta vahvistetaan, riippumatta siitä onko käyttämättömät viitemäärät jaettu uudelleen vaiko ei, joko ostajan tasolla sen suuruisen viitemäärän ylityksen perusteella, joka jää jäljelle, kun käyttämättömät viitemäärät on jaettu suhteessa tuottajakohtaisiin viitemääriin tai kansallisella tasolla tuottajakohtaisten viitemäärien ylityksen perusteella."

7 Asetuksen N:o 3950/92 4 artiklassa, jossa määritetään kullekin tuottajalle vahvistettavan tilakohtaisen kiintiön laskemisessa käytettävät perusteet, säädetään seuraavaa:

"1. Tilalla käytettävissä oleva tilakohtainen viitemäärä on yhtä suuri kuin 31 päivänä maaliskuuta 1993 käytettävissä oleva viitemäärä ja tarvittaessa se mukautetaan kaikkiin kyseisiin jaksoihin, jotta samankaltaisten tilakohtaisten viitemäärien yhteismäärä ei ylittäisi 3 artiklassa tarkoitettua kokonaismäärää ottaen huomioon mahdolliset vähennykset 5 artiklassa tarkoitetun valtakunnallisen varaston kasvattamiseksi.

2. Tilakohtaista viitemäärää nostetaan tai se vahvistetaan asianmukaisesti perustellusta tuottajan pyynnöstä, jotta voitaisiin ottaa huomioon tuottajan toimituksiin ja/tai suoramyyntiin vaikuttavat muutokset. Viitemäärän nostaminen tai sen vahvistaminen riippuu muusta tuottajalla olevan viitemäärän vastaavasta laskusta tai tällaisen viitemäärän lakkauttamisesta. Nämä mukautukset eivät voi lisätä kyseiselle jäsenvaltiolle 3 artiklassa tarkoitettujen toimitusten tai suoramyynnin viitemääriä.

Kun tilakohtaisiin viitemääriin tehdään lopullisia muutoksia, 3 artiklassa tarkoitetut määrät mukautetaan tästä syystä 11 artiklassa tarkoitettua menettelyä noudattaen.

— — "

8 Edellä mainitun asetuksen 6 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Jäsenvaltiot sallivat ennen määrittämäänsä päivämäärää, ja viimeistään 31 päivänä joulukuuta kyseisen 12 kuukauden pituiseksi ajaksi sellaisesta

väliaikaise[n] tilakohtaise[n] viitemäärä[siirtämisen], jota ei ole tarkoitettu viitemäär[ää] hallitsevan tuottajan käytettäväksi. Edellä 4 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuja viitemääriä ei voida kuitenkaan siirtää tällä tavalla ennen 31 päivää maaliskuuta 1995.

Jäsenvaltiot voivat säännellä luovuttamistoimia tuottajaluokkien tai maidontuotantorakenteiden perusteella, rajoittaa niitä ostajan tasolla tai alueiden sisällä ja määrittää millä perusteella tuottaja voi uusia luovuttamistoimet.

2. Kukin jäsenvaltio voi päättää olla panematta täytäntöön 1 kohtaa yhdellä seuraavista edellytyksistä:

— tarve helpottaa rakenteellista kehitystä ja rakenteellisia mukautuksia,

— pakottava hallinnollinen tarve."

9 Saman asetuksen 7 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Tilalla käytettävissä oleva viitemäärä siirtyy tilan mukana, kun se myydään, vuokrataan toiselle tai siirretään perinnön kautta uudelleen viitemäärät käyttöön ottaville tuottajille sellaisia yksityiskohtaisia sääntöjä noudattaen, jotka jäsenvaltio määrittää ottaen huomioon maidontuotantoon käytettävän pinta-alan tai muut asialliset perusteet ja tarvittaessa osapuolten välisen sopimuksen. Se osa viitemäärästä, jota ei mahdollisesti siirretä tilan mukana, lisätään valtakunnalliseen varastoon.

Samoja säännöksiä sovelletaan muihin siirtotoimiin, joilla on vastaavanlaisia oikeudellisia vaikutuksia tuottajille.

— —

2. Maanvuokraussopimuksen päättyessä ilman, että sen jatkaminen on mahdollista vastaavilla edellytyksillä tai sellaisissa tilanteissa, joilla on vastaavanlaisia oikeudellisia vaikutuksia, ja jos osapuolet eivät pääse keskenään sopimukseen, kyseisillä tiloilla käytettävissä olevat viitemäärät siirretään osittain tai kokonaan uudelleen viitemäärät käyttöön ottaville tuottajille sellaisia yksityiskohtaisia sääntöjä noudattaen, jotka jäsenvaltio antaa tai jotka se antaa ottaen huomioon osapuolten oikeudelliset edut."

10 Asetuksen N:o 3950/92 10 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Lisämaksun katsotaan kuuluvan maatalousmarkkinoiden tasapainottamiseen tarkoitettuihin interventioihin ja se käytetään maitoalan kulujen rahoittamiseen."

11 Asetuksen N:o 536/93 johdanto-osan viidennessä perustelukappaleessa todetaan, että "saatu kokemus on osoittanut, että huomattavat viiveet sekä kerättyjen määrien ja suoramyynnin määrien välittämisessä että lisämaksun maksamisessa, estävät järjestelmän tehokkaan toiminnan" ja "että tästä syystä olisi aikaisempien kokemusten perusteella vedettävä tarpeelliset johtopäätökset ja asetettava ankarat vaatimukset tiedon välittämisessä ja maksamisessa esiintyville viiveille, joiden on oltava rangaistavia".

12 Edellä mainitun asetuksen 3 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Asetuksen — — N:o 3950/92 1 artiklassa tarkoitetun kunkin ajanjakson lopussa ostaja antaa jokaiselle tuottajalle tilityksen, jossa on, ottaen huomioon viitemäärän ja tuottajalla olevan edustavan rasvapitoisuuden, tuottajan vertailuajanjakson aikana toimittaman maidon ja maitomäärää vastaavan tuotteen määrä ja rasvapitoisuus.

— —

2. Ennen kunkin vuoden 15 päivää toukokuuta ostaja antaa jäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille tiedoksi jokaiselle tuottajalle laaditun tiliselvityksen tai tarvittaessa jäsenvaltion päätöksen mukaisesti kokonaismäärän, 2 artiklan 2 kohdan mukaisesti tarkistetun määrän ja sellaisen maidon tai maitomäärää vastaavan tuotteen keskimääräisen rasvapitoisuuden, jonka tuottajat ovat hänelle toimittaneet sekä tilakohtaisten viitemäärien summan ja sen edustavan keskimääräisen rasvapitoisuuden, joka näillä tuottajilla on käytettävissä.

Jos määräaikaa ei noudateta, ostajan on maksettava sakkoa, jonka suuruus on sama kuin se lisämaksu, joka peritään tuottajan hänelle toimittaman maidon tai maitomäärää vastaavan tuotteen määrien 0,1 prosentin ylityksestä. Tämä sakko voi olla enintään 20 000 ecua.

3. Jäsenvaltio voi säätää, että toimivaltaisen viranomaisen on ilmoitettava ostajalle sen lisämaksun suuruus, jonka hän on velvollinen maksamaan sen jälkeen kun hän on jäsenvaltion päätöksen mukaisesti joko jakanut tai jättänyt jakamatta kaikki käyttämättömät viitemäärät tai osan niistä joko suoraan asianomaisille tuottajille tai ostajille, jotka puolestaan jakavat ne asianomaisten tuottajien kesken.

4. Ennen kunkin vuoden 1 päivää syyskuuta lisämaksun velkaa oleva ostaja maksaa toimivaltaiselle toimielimelle maksettavan summan jäsenvaltion määrittämiä yksityiskohtaisia sääntöjä noudattaen.

Jos maksun määräpäivää ei noudateta, velkasumma kasvaa vuosittain korkoa jäsenvaltion vahvistaman korkokannan mukaisesti, joka ei saa olla pienempi kuin jäsenvaltion soveltama korkokanta, kun vaaditaan takaisin aiheetta maksettuja summia."

13 Saman asetuksen 4 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Suoramyynnin osalta kunkin asetuksen N:o 3950/92 1 artiklassa tarkoitetun ajanjakson lopussa tuottajan on tehtävä ilmoituksessa yhteenveto tuotteittain maidon ja/tai maitotuotteiden määristä, jotka on myyty suoraan kulutukseen ja/tai tukkukauppiaille, jalostajille tai vähittäismyyntiä harjoittaville kauppiaille.

— —

2. Ennen kunkin vuoden 15 päivää toukokuuta tuottajan on esitettävä ilmoituksensa jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle.

Jos määräaikaa ei noudateta, tuottaja on velvollinen maksamaan lisämaksun kaikista maidon tai maitomäärää vastaavan tuotteen määristä, jotka on myyty suoraan ja joiden määrä ylittää hänen käytettävissään olevan viitemäärän tai, jos

viitemäärä ei ole ylittynyt, hänen on maksettava sakko, jonka suuruus on sama kuin hänen käytettävissään olevan viitemäärän 0,1 prosentin ylityksestä maksettava lisämaksu. Tämä lisämaksu saa olla enintään 1 000 ecua.

Jos ilmoitusta ei ole tehty ennen 1 päivää heinäkuuta, asetuksen — — N:o 3950/92 5 artiklan toisen kohdan säännöksiä sovelletaan sen jälkeen, kun jäsenvaltion esittämää vaatimusta seurannut 30 päivän määräaika on päättynyt.

3. Jäsenvaltio voi säätää, että toimivaltaisen viranomaisen on ilmoitettava tuottajalle maksettavan lisämaksun suuruus sen jälkeen, kun hän on jäsenvaltion vastaavan päätöksen mukaisesti joko jättänyt jakamatta uudelleen tai jakanut käyttämättömät viitemäärät uudelleen kokonaan tai osittain asianomaisille tuottajille.

4. Ennen kunkin vuoden 1 päivää syyskuuta tuottaja maksaa maksettavan summan toimivaltaiselle toimielimelle jäsenvaltion määrittämiä yksityiskohtaisia sääntöjä noudattaen.

Jos maksun määräpäivää ei noudateta, velkasumma kasvaa vuosittain korkoa jäsenvaltion vahvistaman korkokannan mukaisesti."

14 Saman asetuksen 7 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Jäsenvaltiot toteuttavat kaikki tarpeelliset toimenpiteet periäkseen lisämaksun myydyn maidon tai myytyjen maitomäärää vastaavien tuotteiden määristä, jotka ylittävät jommankumman asetuksen — — N:o 3950/92 3 artiklassa tarkoitetuista määristä. — —

— —

3. Jäsenvaltio tarkistaa myydyn maidon tai maitomäärää vastaavien tuotteiden määrien kirjanpidon oikeellisuuden ja valvoo tästä syystä maidon kuljetuksia tiloilla keräilyn aikana ja tarkastaa paikan päällä:

a) ostajien osalta, 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tilitysten, 1 kohdan c ja d alakohdassa tarkoitettujen toimitusten ja varastokirjanpidon luotettavuuden sekä kaupallisten asiakirjojen ja muiden tositteiden perusteella tiedot siitä, miten kerättyä maitoa tai maitomäärää vastaavaa tuotetta on käytetty;

b) sellaisten tuottajien osalta, joilla on suoramyynnin viitemäärä, 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen luotettavuuden ja 1 kohdan f alakohdassa tarkoitetun varastokirjanpidon.

— — "

Kansallinen lainsäädäntö

15 Italiassa käytössä oleva maidon lisämaksujärjestelmä on alun perin luotu 26.11.1992 annetulla lailla nro 468 (GURI nro 286, 4.12.1992, s. 3; jäljempänä laki nro 468/92). Tällä lailla määritettiin muun muassa tilakohtaisten viitemäärien myöntämisperusteet sekä kansallisia hyvityksiä koskevat yksityiskohtaiset säännöt (käyttämättä jääneiden viitemäärien uudelleen jakaminen). Mainitun lain jälkeen annettiin merkittävä määrä säännöstöä, jota on muutettu useaan

otteeseen. Tätä lainsäädäntöä ja säännöstöä muutettaessa on annettu muun muassa ensinnäkin 23.12.1994 asetus (decreto-legge) nro 727 (GURI nro 304, 30.12.1994, s. 5; jäljempänä asetus nro 727/94), josta on muutettuna tullut 24.2.1995 annettu laki nro 46 (GURI nro 48, 27.2.1995, s. 3; jäljempänä laki nro 46/95), jolla säänneltiin myönnettyjen määrien vähentämistä, ja toiseksi 23.12.1996 varainhoitolaki nro 662 (GURI nro 303, Supplemento ordinario, 28.12.1996, s. 233; jäljempänä laki nro 662/96), jonka 2 §:n 168 momentissa määriteltiin kansalliseen hyvitykseen sovellettavat kriteerit.

16 Corte costituzionale (perustuslakituomioistuin) (Italia) julisti 28.12.1995 antamallaan tuomiolla nro 520 asetuksen nro 727/94, josta on muutettuna tullut laki nro 46/95, 2 §:n 1 momentin mitättömäksi siltä osin kuin maidontuottajien tilakohtaisten kiintiöiden pienentämispäätökset tehtiin siten, että asianomaiset alueet eivät voineet osallistua menettelyyn edes lausunnon antajina. Lisäksi 11.12.1998 antamallaan tuomiolla nro 398 sama tuomioistuin kumosi lain nro 662/96 2 §:n 168 momentin sillä perusteella, että siinä ei edellytetty itsenäisten maakuntien ja alueiden kantojen selvittämistä.

17 Tällä välin Euroopan yhteisöjen komissio oli pannut Italian tasavaltaa vastaan vireille EY:n perustamissopimuksen 169 artiklan (josta on tullut EY 226 artikla) mukaisen menettelyn, jonka kohteena oli lain nro 468/92 5 §:ssä säädetty menettely ryhtyä käyttämättä jääneiden tilakohtaisten kiintiöiden uudelleen jakamiseen. Komissio riitautti 20.5.1996 antamassaan perustellussa lausunnossa toimitusten osalta mahdollisuuden jakaa uudelleen käyttämättä jääneet kiintiöt tuottajajärjestöjen tasolla eikä, kuten asetuksissa N:o 3950/92 ja N:o 536/93 säädetään, tuottajien tai ostajien tasolla. Tämä menettely päätettiin sittemmin, koska Italian viranomaiset lopettivat riitautuksen kohteena olevan menettelyn antamalla lain nro 662/96, jonka 2 §:n 166 momentissa säädettiin, että kyseistä menettelyä ei enää sovelleta maidon markkinointivuodesta 1995/1996 lähtien.

18 Niiden maidon tosiasiallisen tuotannon määrittämiseen liittyvien epävarmuuksien lopettamiseksi, joita aiheutui järjestelmästä, jonka puitteissa ei ollut ollut mahdollista saada luotettavia tietoja erityisesti maidon markkinointivuosilta 1995/1996 ja 1996/1997, Italian lainsäätäjä päätti perustaa hallituksen tutkimustoimikunnan, josta säädettiin 31.1.1997 annetulla asetuksella (decreto-legge) nro 11 (GURI nro 25, 31.1.1997, s. 3), josta on muutettuna tullut 28.3.1997 annettu laki nro 81 (GURI nro 81, 1.4.1997, s. 4). Tämän toimikunnan tehtävänä oli selvittää, oliko väärinkäytöksiä mahdollisesti tapahtunut yksityishenkilöiden sekä julkisten ja yksityisten elinten toteuttamassa kiintiöiden hallinnossa tai tuottajien myydessä maitoa ja maitotuotteita tai ostajien käyttäessä niitä.

19 Tässä tilanteessa ja ottaen huomioon johtopäätökset, joihin hallituksen tutkimustoimikunta päätyi, Italian lainsäädäntöä muutettiin uudelleen 1.12.1997 annetulla asetuksella (decreto-legge) nro 411 (GURI nro 208, 1.12.1997, s. 3; jäljempänä asetus nro 411/97), josta on muutettuna tullut 27.1.1998 annettu laki nro 5 (GURI nro 22, 28.1.1998, s. 3; jäljempänä laki nro 5/98), ja 1.3.1999 annetulla asetuksella (decreto-legge) nro 43 (GURI nro 50, 2.3.1999, s. 8; jäljempänä asetus nro 43/99), josta on muutettuna tullut 27.4.1999 annettu laki nro 118 (GURI nro 100, 30.4.1999, s. 4; jäljempänä laki nro 118/99).

20 Lain nro 5/98 2 §:n mukaan AIMA:n tehtävänä on vahvistaa maidon markkinointivuosina 1995/1996 ja 1996/1997 tuotetun ja myydyn maidon tosiasialliset määrät muun muassa hallituksen tutkimustoimikunnan laatiman selvityksen ja alueiden suorittamien tarkastusten ja niiden ilmoittamien tulosten perusteella. Saman pykälän 5 momentin mukaan AIMA antaa tuottajille tiedoksi niille myönnetyt tilakohtaiset viitemäärät ja myydyn maidon määrän 60 päivän kuluessa asetuksen voimaantulosta. Tuottajat voivat pyytää AIMA:n vahvistamien määrien saattamista itsenäisten maakuntien ja alueiden uudelleen tarkastettavaksi ja näiden on annettava päätöksensä 80 päivän kuluessa muutoksenhaulle asetetun 60 päivän määräajan päättymisestä. Tämän pykälän

11 momentissa säädetään, että suoritettujen vahvistusten ja uudelleen tarkastusten vuoksi tehtyjen päätösten johdosta AIMA tekee tarvittavat muutokset käytettäviin lomakkeisiin ja tilakohtaisiin viitemääriin kansallisten korvausten suorittamiseksi ja lisämaksujen maksamiseksi.

21 Asetuksen nro 43/99 1 §:n 1 momentissa säädetään yhtäältä, että AIMA suorittaa maidon markkinointivuosilta 1995/1996 ja 1996/1997 kansalliset korvaukset määrittämiensä maidon tuotantoon perustuvien tietojen perusteella ja toisaalta, että se laskee kullekin tuottajalle tulevan lisämaksun. Saman säännöksen mukaan AIMA:n on annettava tiedoksi tuottajille, ostajille sekä itsenäisille maakunnille ja alueille laskelmiensa tulokset 60 päivän kuluessa mainitun asetuksen voimaantulosta.

22 Saman pykälän 12 momentin mukaan uusien säännösten nojalla suoritettujen kansallisten korvausten määrät ovat lopullisia lisämaksun suorittamisen, niihin liittyvien tilitysten ja takuiden vapauttamisen kannalta. Saatuaan markkinointivuosien 1995/1996 ja 1996/1997 lisämaksujen suorittamista koskevan AIMA:n tiedonannon, ostajien on mainitun pykälän 15 momentin mukaan suoritettava kyseiset maksut 30 päivän kuluessa ja palautettava mahdollisesti liikaa saamansa määrät ilmoittamalla niistä itsenäisille maakunnille ja alueille.

23 Tasavallan presidentin 23.12.1993 antaman asetuksen nro 569 (GURI nro 306, Supplemento ordinario, 31.12.1993; jäljempänä asetus nro 569/93) 18 §:n 9 ja 10 momentissa säädetään ilman maan luovutusta tapahtuvan viitemäärien myynnin yksityiskohdista seuraavaa: "Tarkistettuaan edellä mainittujen asiakirjojen korjaukset ja sovellettavaa lainsäädäntöä noudattaen alueet toimittavat AIMA:lle ennen kunkin vuoden 15 päivää tammikuuta luettelon ennen 30 päivää marraskuuta toteutetuista myynneistä — — . Edellisessä momentissa säädetyn määräajan kuluessa AIMA toteuttaa tarvittavat tarkastukset sen varmistamiseksi, että myydyt viitemäärät vastaavat tosiasiallisesti niitä määriä, joihin luovuttajalla

on lain [nro 468/92] nojalla oikeus." Tämän asetuksen 18 §:n 12 momentissa säädetään lisäksi, että "maitokiintiöiden luovutusten pätevyys riippuu edellisessä momentissa mainittujen tarkastusten lopputuloksista". Asetuksen 20 §:ssä on samansisältöisiä säännöksiä maitokiintiöiden vuokrauksen osalta.

Pääasiat ja ennakkoratkaisukysymykset

Asia C-231/00

24 Pääasian kantaja Cooperativa Lattepiù arl on riitauttanut Tribunal amministrativo regionale del Laziossa nostamillaan kanteilla niiden AIMA:n tekemien päätösten laillisuuden, joilla se pani täytäntöön asetuksen nro 43/99, josta on muutettuna tullut laki nro 118/99, 1 §:n, jonka nojalla suoritettiin korvaukset maidon markkinointivuosilta 1995/1996 ja 1996/1997. Pääasian kantaja on kanteensa tueksi vedonnut muun muassa siihen, että mainitut päätökset ovat lainvastaisia sikäli, kuin ne on annettu tilakohtaisten viitemäärien taannehtivan määrittämisen perusteella.

25 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että pääasiassa on selvitettävä yleisesti se, ovatko sellaiset kansalliset säännökset, joissa säädetään tilakohtaisten viitemäärien taannehtivasta myöntämisestä tai joka tapauksessa taannehtivasta myöntämisestä hallinnollisessa menettelyssä, yhteisön oikeusjärjestyksen yleisten periaatteiden mukaisia. Tämän seikan selvittäminen on tarpeen ennen pääasian ratkaisemista, sillä pääasiassa esitettyyn kanneperusteeseen annettava vastaus riippuu tuosta ratkaisusta.

26 Tässä tilanteessa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että jäsenvaltioilla on oltava mahdollisuus pyrkiä toteuttamaan EY 33 artiklassa esitettyjä päämääriä jopa jälkikäteen, mikä vaarantuisi peruuttamattomasti, jos yhteisön lainsäädäntöä tulkittaisiin siten suppeasti, että tulkinnalla ei voida sovittaa yhteen luottamuksensuojan periaatetta ja edellä mainittuja päämääriä. Se seikka, että juuri yhteisön oikeussäännöissä kielletään jäsenvaltioita vastaamasta lisämaksujen kustannuksista, puhuu sellaisen tulkinnan puolesta, jolla sallitaan riitatilanteessa suoritettavan lisämaksujen kannalta tarpeelliset toimenpiteet myös asetuksissa N:o 3950/92 ja N:o 536/93 vahvistettujen määräaikojen jälkeen.

27 Tällaisessa oikeus- ja tosiseikkoja koskevassa tilanteessa Tribunale amministrativo regionale del Lazio on päättänyt keskeyttää asian käsittelyn ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Voidaanko — — asetuksen — — N:o 3950/92 1 ja 4 artiklan ja — — asetuksen — — N:o 536/93 3 ja 4 artiklan säännöksiä tulkita siten, että kiintiöiden jakamisen ja korvausten sekä lisämaksujen suorittamisen määräajoista voidaan poiketa silloin kun niitä koskevat toimenpiteet on riitautettu hallintoviranomaisessa tai tuomioistuimessa?

Jos tähän kysymykseen vastataan kieltävästi:

2) Ovatko — — asetuksen — — N:o 3950/92 1 ja 4 artiklan ja — — asetuksen — — N:o 536/93 3 ja 4 artiklan säännökset päteviä EY 33 artiklan (aiempi perustamissopimuksen 39 artikla) kannalta, sikäli kuin näissä säännöksissä ei oteta huomioon mahdollisuutta poiketa niissä säädetyistä määräajoista, mikäli tilakohtaisten viitemäärien jakaminen tai korvaukset taikka lisämaksut on riitautettu hallintoviranomaisessa tai tuomioistuimessa?"

Asia C-303/00

28 Pääasian kantaja Azienda Agricola Marcello Balestreri e Maura Lena tuottaa maitoa Stagno Lombardon (Italia) kunnassa. Sen hallussa oli tilakohtainen viitemäärä, jonka se oli vuokrannut ja tämän jälkeen ostanut toiselta tuottajalta, eli Maini Lino -nimiseltä yritykseltä. Tämän luovuttajana olleen tuottajan luona tehdyn tarkastuksen perusteella Italian viranomaiset ovat vähentäneet sille myönnettyä määrää. Koska tämä määrä oli luovutettu, toimivaltaiset viranomaiset ovat korjanneet luovutuksen vastaanottaneen yrityksen hallussa olevaa viitemäärää.

29 Pääasian kantaja on riitauttanut tämän korjauksen ensin hallinnollisessa menettelyssä ja sitten tuomioistuimessa.

30 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin mainitsee ensinnäkin, että tästä korjausmahdollisuudesta säädetään maitokiintiöiden myyntien ja vuokrauksen osalta nimenomaisesti asetuksen nro 569/93 18 ja 20 §:ssä. Toisaalta se huomauttaa, että oikeudenkäyntiaineistosta ilmenee, että nyt kyseessä olevissa vuokra- tai myyntisopimuksissa todetaan nimenomaisesti, että niiden pätevyyden edellytyksenä oli tarkistusten hyväksyttävä läpäiseminen.

31 Viitaten asian C-231/00 olosuhteisiin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että vaikka nyt esillä oleva asia koskeekin samaa peruskysymystä eli taannehtivan vahvistamisen lainmukaisuutta, sen perustana olevat tosiseikat ovat erilaiset, sillä AIMA on todennut myöhempien tarkastusten perusteella, jotka olivat tarpeen maitokiintiön luovutusta koskevien sopimusten virheettömyyden tarkastamiseksi, että tiedonannossa alun perin mainitut maitokiintiöt eivät vastanneet kiintiötä, joihin sen haltijalla oli tosiasiallisesti oikeus.

32 Tässä tilanteessa Tribunale amministrativo regionale del Lazio on päättänyt keskeyttää asian käsittelyn ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Voidaanko — — asetuksen — — N:o 3950/92 1, 4, 6 ja 7 artiklan ja — — asetuksen — — N:o 536/93 3 ja 4 artiklan säännösten mukaan poiketa tilakohtaisten kiintiöiden myöntämistä ja näin ollen korvausten ja maksujen suorittamista koskevista määräajoista sellaisessa tilanteessa, jossa näiden maitokiintiöiden vuokra- ja myyntisopimusten sääntöjenmukaisuutta tarkastettaessa on todettu, että luovuttajalle alun perin myönnetty maitokiintiö oli vahvistettu virheellisesti syistä, joista viranomaisten ei voida katsoa olevan vastuussa?

2) Ovatko edellä mainitut yhteisön säännökset päteviä, kun otetaan huomioon EY 33 artikla (aiempi perustamissopimuksen 39 artikla), siltä osin kuin niissä ei säädetä, että tarkastettaessa jälkikäteen eri yritysten vuokraamia tai myymiä tilakohtaisia viitemääriä, kyseiset määrät voidaan myöntää taannehtivasti korjaamalla tiedonannoissa sellaisista syistä virheellisesti ilmoitetut määrät, joista viranomaisten ei voida katsoa olevan vastuussa? "

Asia C-451/00

33 Pääasian kantaja Azienda Agricola Giuseppe Cantarello on riitauttanut Tribunale amministrativo regionale del Laziossa nostamillaan kanteilla niiden AIMA:n tekemien päätösten laillisuuden, joilla se pani täytäntöön asetuksen nro 43/99, josta on muutettuna tullut laki nro 118/99, 1 §:n, jonka nojalla suoritettiin korvaukset maidon markkinointivuosilta 1995/1996 ja 1996/1997.

34 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa ennakkoratkaisupyyntöönsä asiassa C-231/00 ja korostaa, että yhteisöjen tuomioistuimelle jo esitettyjä ennakkoratkaisukysymyksiä on tarpeen täsmentää ottamalla huomioon se seikka, että myös lain nro 468/92 muutos toteutettiin sen jälkeen, kun komissio oli 20.5.1996 osoittanut Italian tasavallalle perustellun lausunnon todeten, että tuottajajärjestöjen tasolla toteutettu korvausjärjestelmä ei ollut asetuksen N:o 3950/92 mukainen.

35 Tässä tilanteessa mainittu tuomioistuin päätti keskeyttää asian käsittelyn ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Voidaanko — — asetuksen — — N:o 3950/92 1 ja 4 artiklan ja — — asetuksen — — N:o 536/93 3 ja 4 artiklan säännöksiä tulkita siten, että kiintiöiden myöntämistä ja korvausten sekä lisämaksujen suorittamista koskevia määräaikoja voidaan pidentää silloin, kun niitä koskeva asia on vireillä yhteisöjen tuomioistuimessa ja kun sen jäsenvaltion, jota asia koskee, on mukautettava sovellettavia säännöksiä?

Jos tähän kysymykseen vastataan kieltävästi:

2) Ovatko edellä mainitut yhteisön säännökset päteviä EY 33 artiklan (aiempi perustamissopimuksen 39 artikla) kannalta, siltä osin kuin näissä säännöksissä ei säädetä mahdollisuudesta pidentää viitemäärien jakamista ja korvauksia koskevia määräaikoja silloin, kun asia saatetaan yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi?"

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

36 Kansallinen tuomioistuin pyrkii ensimmäisellä ennakkoratkaisukysymyksellään näissä yhdistetyissä asioissa selvittämään, onko asetuksen N:o 3950/92 1, 4, 6 ja 7 artiklaa ja asetuksen N:o 536/93 3 ja 4 artiklaa tulkittava niin, että niiden vastaista on se, että jäsenvaltio korjaa tarkastusten jälkeen kullekin tuottajalle myönnetyt tilakohtaiset viitemäärät ja laskee tämän vuoksi uudestaan maksettavat lisämaksut sen jälkeen, kun käyttämättä jääneet viitemäärät on jaettu uudelleen ja kyseiseltä tuotantokaudelta perittävät lisämaksut ovat erääntyneet maksettaviksi.

Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

37 Pääasiain kantajat väittävät, että asetuksen N:o 536/93 3 ja 4 artiklassa säädetään erittäin täsmällisistä määräjoista, jotka koskevat kansalliseen hyvitykseen ja lisämaksun perimiseen liittyviä ostajien, tuottajien ja jäsenvaltioiden suorittamia toimenpiteitä. Näin ollen on ilmeistä, että jotta edellä mainittuja yhteisön lainsäädännössä säädettyjä määräaikoja noudatettaisiin, tilakohtaisten viitemäärien myöntäminen tai niihin mahdollisesti tehtävät muutokset on suoritettava ennen kunkin markkinointivuoden alkua, jotta tuottajat voivat suunnitella ennakkoon yritystensä toiminnan.

38 Pääasiain kantajien mukaan mainittujen määräaikojen ehdoton luonne on myös vahvistettu yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä sekä maidon lisämaksun osalta (asia C-292/97, Karlsson ym., tuomio 13.4.2000, Kok. 2000, s. I-2737, 32 kohta ja asia C-356/97, Molkereigenossenschaft Wiedergeltingen, tuomio 6.7.2000, Kok. 2000, s. I-5461, 38, 40 ja 41 kohta) että sokerialan osalta (asia C-1/94, Cavarzere Produzioni Industriali ym., tuomio 11.8.1995, Kok. 1995, s. I-2363).

39 Lisäksi pääasiain kantajat väittävät, että mikäli asetuksissa N:o 3950/92 ja N:o 536/93 säädettyjen määräaikojen noudattamista ei edellytettäisi täsmällisesti ja ehdottomasti, kyseistä alaa sääntelevällä yhteisön lainsäädännöllä ei voitaisi saavuttaa sille asetettuja täsmällisiä tavoitteita eikä myöskään yhteisen maatalouspolitiikan yleisiä tavoitteita.

40 Pääasiain kantajat väittävät lopuksi, että sellaisella tulkinnalla, jossa sallitaan poikkeaminen edellä mainituista määräajoista hyväksymällä viitemäärien taannehtiva myöntäminen jopa kyseessä olevan maidon markkinointivuoden päätyttyä ja näin ollen maksettavana olevien lisämaksujen taannehtiva periminen, loukataan sekä suhteellisuusperiaatetta että oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatetta.

41 Pääasiain kantajat esittävät suhteellisuusperiaatteen osalta ensinnäkin, että lisämaksussa on kyse seuraamuksesta, joka on sallittu ainoastaan, jos se ei ylitä sitä, mikä on asianmukaista ja tarpeellista kyseessä olevalla lainsäädännöllä tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi. Kantajien mukaan ei ole järkevää vaatia lisämaksun suorittamista sen jälkeen, kun tämän rahamäärän viimeinen maksupäivä on kyseisen maidon markkinointivuoden osalta jo ohitettu, jos viitemäärä, jonka perusteella tämä maksu on laskettu, ei perustu tosiasialliseen tuotannon määrään kyseisenä maidon markkinointivuotena.

42 Luottamuksensuojan periaatetta on kantajien mukaan rikottu, koska tuottajat saattoivat odottaa, että niille ilmoitettaisiin ajoissa toimenpiteistä, joilla on vaikutusta maidon tuotantoa ja markkinointia koskeviin investointeihin. Istunnossa kantajat ovat korostaneet sitä tosiseikkaa, että ne eivät ole voineet saada selville tilakohtaisia viitemääriä, jotka niille oli myönnetty kyseisiä maidon markkinointivuosia varten, joten Italian viranomaisten vuonna 1999 tekemät korjaukset merkitsevät tosiasiassa kiintiöiden myöntämistä taannehtivasti.

43 Italian hallitus väittää, että mikäli viitteenä käytettävän tuotannon määrittämisessä tapahtuu epäyhtenäisyyksiä tai virheitä tai jos se on riitautettu, tällä on vaikutuksia koko järjestelmään ja siitä aiheutuu jokseenkin merkittäviä muutoksia hyväksyttäviin viitemääriin, jotka voidaan määrittää ainoastaan jälkikäteen.

44 Italian hallituksen mukaan yhteisön asetusten tarkoituksenmukainen tulkinta johtaa siihen, että kiintiöiden taannehtivaa määrittämistä on pidettävä käyttöönotetun järjestelmän mukaisena tilanteessa, jossa alun perin määritettyjä kiintiöitä on korjattu kyseisten asetusten täytäntöönpanoa koskevien sääntöjen muuttamisen johdosta.

45 Lisäksi Italian hallitus esittää, että niiden kansallisten säännösten soveltamisesta, jotka on annettu ainoastaan, jotta lisämaksu erääntyisi maksettavaksi, aiheutuvien korjausten vaikutus on väistämättä taannehtiva, koska kyseisten korjausten tarkoituksena on ollut määrittää kullekin tuottajalle myönnettävä määrä ja näin ollen maidon tosiasiallisen tuotannon ja myynnin määrä. Niin ikään Italian hallituksen toimien, joilla pyrittiin saattamaan lisämaksun maksaminen ylijäämän aiheuttaneiden tuottajien vastattavaksi — kuten komissio oli vaatinut pannessaan vuonna 1997 vireille jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevan menettelyn — on väistämättä perustuttava viitemäärien taannehtivaan määrittämiseen.

46 Italian hallitus esittää näin ollen, että asetuksen N:o 3950/92 1 ja 4 artiklaa sekä asetuksen N:o 536/93 3 ja 4 artiklaa tulkittaisiin siten, että kiintiöiden jakamiselle ja korvausten sekä lisämaksujen suorittamiselle asetetut määräajat ovat täysin tavallisia määräaikoja, joista voidaan näin ollen poiketa, jos asia on riitautettu hallintoviranomaisessa tai tuomioistuimessa.

47 Luottamuksensuojan periaatteen väitetyn loukkaamisen osalta Italian hallitus väittää, että toimijat tunsivat tai niiden olisi pitänyt tuntea sovellettava yhteisön lainsäädäntö ja enimmäismäärät, jotka siinä asetetaan kansalliselle tuotannolle sekä vastaavasti tilakohtaiselle tuotannolle kieltämällä missään tapauksessa ylittämästä viitevuoden tuotantoa. Italian hallitus lisää, että tilakohtaisten määrien jälkikäteinen määrittäminen on suoritettu sikäli kuin mahdollista tuottajien kanssa käydyssä kontradiktorisessa menettelyssä ja näin ollen siten, että tuottajat ovat osallistuneet tähän määrittämiseen.

48 Erityisesti tilakohtaisten kiintiöiden myynnin ja vuokrauksen osalta Italian hallitus täsmentää, että tarkastustoimien tarkoituksena on taata se, että tilakohtaisesti myönnetyt kiintiöt vastaavat Italialle myönnettyä kokonaismäärää ja että luovuttajilla oli oikeus myytyihin tai vuokrattuihin kokonaismääriin. Tilanteessa, jossa luovuttajalle on myönnetty virheellinen määrä, kyseiset määrät on jaettava uudestaan.

49 Viitaten asetuksen nro 569/93 18 §:n 12 momenttiin ja 20 §:n 13 momenttiin Italian hallitus väittää, että sopimusosapuolet eivät voi vedota perustellun luottamuksen suojaan, koska kyseisissä pykälissä todetaan täsmällisesti, että sopimuksen pätevyys riippuu tarkastusten tuloksista.

50 Italian hallitus korostaa lopuksi, kuinka tärkeä merkitys yhteisön tällä alalla sovellettavassa lainsäädännössä annetaan tarkastuksille, jotta voidaan varmistua siitä, että ylituotantoa aiheuttaneet taloudelliset toimijat suorittavat lisämaksun täsmällisen määrän. Lisämaksu voidaan määrätä kyseeseen tuleville eri tuottajille ainoastaan, mikäli kiintiöt on jaettu oikein.

51 Kreikan hallitus, joka on esittänyt huomautuksia ainoastaan asiassa C-303/00, yhtyy pääpiirteissään Italian hallituksen esittämiin väitteisiin.

52 Komissio täsmentää, että asetuksilla N:o 3950/92 ja N:o 536/93 ei ole luotu mitään uutta tilakohtaisten viitemäärien myöntämistä suhteessa aikaisempaan järjestelmään eikä niillä ole säädetty mistään tällaiseen myöntämiseen sovellettavasta määräajasta. Vastaavasti asetuksen N:o 536/93 3 artiklan 3 kohdassa ja 4 artiklan 3 kohdassa säädetyssä käyttämättä jääneiden tilakohtaisten kiintiöiden uudelleen jakamisessa ei ole kyse tilakohtaisten viitemäärien uudelleen jakamisesta tuottajille.

53 Näiden alustavien huomautusten jälkeen komissio viittaa jäsenvaltioiden menettelyllistä itsemääräämisoikeutta koskevaan periaatteeseen. Komission mukaan se seikka, että asetuksessa N:o 3950/92 tai asetuksessa N:o 536/93 ei oteta nimenomaisesti huomioon mahdollisuutta suorittaa korjauksia tarkastusten tekemisen jälkeen, tarkoittaa sitä, että jäsenvaltioiden on annettava säännökset, jotka ovat tarpeen kunkin jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä asetettujen edellytysten mukaan.

54 Tästä seuraa komission mukaan se, että yhteisön lainsäädännön asianmukaisen ja tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi jäsenvaltioiden suorittamien tarkastusten tulokset voivat — ja niiden myös pitää — johtaa kyseessä olevan viitemäärän korjaukseen ja näin ollen maksettavana olevien maksujen korjaukseen, jopa sen markkinointivuoden päätyttyä, johon nuo maksut kohdistuvat. Sillä seikalla, että tilakohtaisten viitemäärien korjaukset ja maksujen uudet laskelmat on tehty kyseisen markkinointivuoden päätyttyä, ei vapauteta jäsenvaltioita eikä kyseisiä toimijoita noudattamasta — edes keskipitkällä aikavälillä — asiaan sovellettavaa yhteisön lainsäädäntöä.

Yhteisöjen tuomioistuimen vastaus

55 Aluksi on huomattava, että missään asetusten N:o 3950/92 ja N:o 536/93 säännöksessä ei säädetä maidontuottajille myönnettyjen tilakohtaisten viitemäärien jälkikäteisestä korjaamisesta eikä näin ollen maidontuottajien maksettavana olevien lisämaksujen oikaisemisesta.

56 Niiden yhteisön perustana olevien yleisten periaatteiden mukaan, jotka säätelevät yhteisön ja jäsenvaltioiden välisiä suhteita, jäsenvaltioiden on perustamissopimuksen 5 artiklan (josta on tullut EY 10 artikla) nojalla varmistettava yhteisön säännösten täytäntöönpano alueellaan. Mikäli yhteisön oikeus ja sen yleiset periaatteet eivät sisällä tähän tarkoitukseen soveltuvia yhteisiä sääntöjä, kansalliset viranomaiset noudattavat näitä säännöksiä täytäntöön pannessaan kansallisen oikeuden menettelytapaa koskevia ja aineellisoikeudellisia säännöksiä (ks. mm. asia C-285/93, Dominikanerinnen-Kloster Altenhohenau, tuomio 23.11.1995, Kok. 1995, s. I-4069, 26 kohta ja em. asia Karlsson ym. tuomion 27 kohta).

57 Toteuttaessaan yhteisön lainsäädännön soveltamista koskevia toimenpiteitä kansallisten viranomaisten on harkintavaltaansa käyttäessään kuitenkin noudatettava yhteisön oikeuden yleisiä periaatteita, joihin kuuluvat suhteellisuusperiaate sekä oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaate (ks. vastaavasti mm. asia C-313/99, Mulligan ym., tuomio 20.6.2002, Kok. 2002, s. I-5719, 35 ja 36 kohta).

58 Tästä seuraa, että jotta ensimmäiseen kysymykseen voitaisiin antaa hyödyllinen vastaus, ja konkreettisemmin, sen määrittämiseksi, onko asetusten N:o 3950/92 ja N:o 536/93 nyt esillä olevan asian kannalta olennaisten säännösten vastaista korjata jälkikäteen maidontuottajille myönnettyjä tilakohtaisia viitemääriä ja

näin ollen oikaista maidontuottajien maksettavana olevien lisämaksujen määriä, on selvitettävä, ovatko tällaiset toimenpiteet mainittujen säännösten sanamuodon ja päämäärän sekä maidon lisämaksujärjestelmää koskevan säännöstön tavoitteiden ja sen yleisen systematiikan sekä yhteisön yleisten oikeusperiaatteiden mukaisia.

59 Sovellettavien säännösten sanamuodon osalta on todettava, että asetuksen N:o 3950/92 1, 4, 6 ja 7 artiklassa ja asetuksen N:o 536/93 3 ja 4 artiklassa ei ole mitään säännöksiä, joilla nimenomaisesti kiellettäisiin kansallisia viranomaisia toteuttamasta pääasiassa kyseessä olevan kaltaisia toimenpiteitä. Tilanne on vastaava mainittujen asetusten kaikkien muidenkin säännösten osalta.

60 Mitä tulee puheena olevien säännösten päämäärään, asetuksen N:o 3950/92 1 ja 4 artiklalla ei voida katsoa säädettävän tilakohtaisten viitemäärien uudesta jakamisesta, eikä varsinkaan asetettavan erityistä määräaikaa tällaiselle jakamiselle.

61 Asetuksen N:o 3950/92 tarkoituksena on pidentää aiemmalla säännöstöllä käyttöön otettua maidon lisämaksujärjestelmää, ja se perustuu olettamukseen, että maitokiintiöt on jo jaettu kaikissa jäsenvaltioissa (ks. vastaavasti em. asia Karlsson ym., tuomion 32 kohta).

62 Kyseisen asetuksen ensimmäisessä perustelukappaleessa mainitaan asetuksella N:o 856/84 käyttöön otetun järjestelmän "pidentäminen" ja sen 1 artiklassa säädetään, että maidon lisämaksu otetaan käyttöön seitsemän "uuden" peräkkäisen 12 kuukauden pituisen jakson ajaksi. Saman ajatuskulun mukaisesti asetuksen N:o 3950/92 4 artiklan 1 kohdassa säädetään, että tuleville markkinointivuosille jaettavat tilakohtaiset viitemäärät määritetään tuottajilla aikaisemmin sovelletun lainsäädännön viimeisenä soveltamispäivänä, eli 31.3.1993, olevien viitemäärien perusteella.

63 Kun otetaan huomioon, että yhteisön lainsäätäjän tarkoituksena ei ollut määrittää viitemääriä lopullisesti maidon lisämaksujärjestelmän koko pidennetylle voimassaoloajalle, asetuksen N:o 3950/92 4 artiklan 2 kohdassa säädetään ennen kaikkea, että mainittuja määriä voidaan kuitenkin mukauttaa kaikkina kyseisinä maidon markkinointivuosina, kunhan meijereille myyntiä ja suoramyyntiä koskevien tilakohtaisten viitemäärien yhteismäärä ei ylitä vastaavaa jäsenvaltiolle myönnettyä taattua kokonaismäärää, ottaen huomioon mahdolliset vähennykset, jotka kyseinen jäsenvaltio tekee valtakunnallisen varastonsa kasvattamiseksi.

64 Lisäksi asetuksen N:o 3950/92 6 artiklaa, jossa säädetään, että jäsenvaltiot sallivat ennen määrittämäänsä päivämäärää, ja viimeistään 31.12., 12 kuukauden pituiseksi ajaksi väliaikaisen maitokiintiön siirtämisen, ei voida tulkita siten, että maidon markkinointivuodelle siirrettyä määrää ei voitaisi kyseisen päivän jälkeen valvoa ja korjata. Mainittu päivä on ainoastaan määräajan päättymispäivä, jonka jälkeen tuottajat eivät enää voi sopia meneillään olevaa maidon markkinointivuotta koskevasta maitokiintiöiden luovutuksesta.

65 Asetuksen N:o 3950/92 7 artiklan osalta on todettava, että siinä säädetään nimenomaisesti, että jäsenvaltioiden on määriteltävä ne menettelysäännöt, joiden mukaisesti maitotilan käytettävissä oleva viitemäärä voidaan siirtää tilan mukana sen vastaanottavalle tuottajalle, kun tila myydään, vuokrataan toiselle tai siirretään perinnön kautta. Näin ollen on todettava, että kyseisellä artiklalla ei voida katsoa kiellettävän jäsenvaltioiden toimivaltaisia viranomaisia suorittamasta jälkikäteisiä tarkastuksia luovutuksen kohteena olevan määrän oikeellisuuden varmistamiseksi.

66 Tässä tilanteessa asetuksen N:o 3950/92 1, 4, 6 ja 7 artiklaa ei voida tulkita niin, että niiden vastaista olisi se, että kansalliset viranomaiset korjaavat kyseisen

maidon markkinointivuoden jälkeen virheelliset tilakohtaiset viitemäärät, kun tällaisten korjausten tavoitteena on sitä paitsi se, ettei lisämaksusta vapautettu jäsenvaltion tuotanto ylitä kyseiselle jäsenvaltiolle myönnettyä taattua kokonaismäärää.

67 Tilanne on samoin asetuksen N:o 536/93 3 ja 4 artiklan osalta. On muistettava, että kun näiden molempien artiklojen 2 kohtaa luetaan yhdessä, tästä seuraa, että ostajan ja sellaisen tuottajan, joka myy suoraan tuotantonsa, on annettava ennen 15.5. jäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille tiedoksi kuluneena vuonna kerätty määrä ja myydyn tuotannon määrä. Kun molempien artiklojen 3 kohtaa luetaan yhdessä, tästä seuraa, että jäsenvaltiot voivat säätää, että toimivaltaisen viranomaisen on ilmoitettava ostajalle ja tuottajalle sen lisämaksun suuruus, jonka ne ovat velvollisia maksamaan sen jälkeen, kun toimivaltainen viranomainen on joko jakanut tai jättänyt jakamatta kaikki käyttämättömät viitemäärät tai osan niistä. Näiden artiklojen 4 kohdan mukaisesti ostajan ja tuottajan on suoritettava maksettava summa ennen 1.9.

68 Vaikka pitääkin paikkansa, että edellä mainituissa artikloissa säädetyt määräajat ovat ehdottomia (ks. vastaavasti em. asia Molkereigenossenschaft Wiedergeltingen, tuomion 38–40 kohta), tästä huolimatta niissä ei kielletä jäsenvaltion toimivaltaisia viranomaisia suorittamasta jälkikäteen tarkastuksia ja korjauksia, joilla pyritään varmistamaan, että kyseisen jäsenvaltion tuotanto ei ylitä sille myönnettyä taattua kokonaismäärää.

69 Päinvastoin, sekä asetuksen N:o 536/93 3 ja 4 artiklassa säädettyjen määräaikojen että AIMA:n pääasiassa suorittamien kaltaisten jälkikäteen toteutettujen tarkastusten ja korjausten tarkoituksena on taata maidon lisämaksujärjestelmän tehokas toiminta ja asiaa koskevan lainsäädännön oikea soveltaminen.

70 Tältä osin on myös muistutettava, että asetuksen N:o 536/93 kahdeksannen perustelukappaleen mukaan "jäsenvaltioilla on oltava jälkeenpäin käytettävissä asianmukaiset valvontamenetelmät sen tarkistamiseksi, onko lisämaksu peritty ja missä määrin se on peritty voimassa olevien säännösten mukaisesti". Tällaisista tarkastuksista säädetään mainitun asetuksen 7 artiklassa, jotta voidaan varmistua ostajien ja tuottajien laatimien kerättyjen määrien ja suoramyynnin määrien tilitysten oikeellisuudesta. On ilmeistä, että tällaiset tarkastukset voidaan toteuttaa vasta kyseisen maidon markkinointivuoden päätyttyä ja että ne voivat johtaa myönnettyjen viitemäärien korjaamiseen ja näin ollen maksettavana olevien lisämaksujen uudelleen laskemiseen.

71 Lisäksi asetuksen N:o 3950/92 1, 4, 6 ja 7 artiklan ja asetuksen N:o 536/93 3 ja 4 artiklan edellä esitetty tulkinta saa vahvistusta myös sen lainsäädännön päämäärästä, jolla maidon lisämaksujärjestelmä otettiin käyttöön. Kuten julkisasiamies korostaa ratkaisuehdotuksensa 66 kohdassa, tämän lainsäädännön tavoitteet vaarannettaisiin, jos tilakohtaisten viitemäärien virheellisen määrittämisen vuoksi maidon tuotanto jäsenvaltiossa ylittäisi sille myönnetyn taatun kokonaismäärän ilman, että tämän ylityksen vuoksi suoritetaan lisämaksu. Tällaisessa oletetussa tilanteessa nimittäin maidon lisämaksujärjestelmän perustana oleva solidaarisuus kärsisi, koska tuottajat saisivat edut maidon tavoitehinnan vahvistamisesta ilman niitä rajoitteita, joiden vuoksi tällainen tavoitehinta voidaan ylläpitää. Tuottajat, joiden ylituotanto vapautettaisiin näin aiheettomasti lisämaksusta, saisivat perusteettoman kilpailuedun verrattuna niiden jäsenvaltioiden tuottajiin, joissa sääntelyä sovelletaan yhteisön oikeuden mukaisesti.

72 Kantajien esittämiä väitteitä AIMA:n pääasioissa toteuttamien kaltaisten tarkastus- ja korjaustoimenpiteiden yhteensoveltuvuudesta suhteellisuusperiaatteen ja luottamuksensuojan periaatteen kanssa ei myöskään voida hyväksyä.

73 Suhteellisuusperiaatteen osalta on todettava, että lisämaksujärjestelmän tarkoituksena on maidontuotantoa rajoittamalla palauttaa tasapaino kysynnän ja tarjonnan välille maitomarkkinoilla, joille on tunnusomaista rakenteellinen ylijäämä. Tämä toimenpide liittyy yhtäältä maidontuotannon järkiperäisen kehittämisen asettamiin tavoitteisiin ja toisaalta, vakauttamalla maatalousväestön tuloja, kyseisen väestön kohtuullisen elintason säilyttämisen mukaisiin tavoitteisiin (asia 84/87, Erpelding, tuomio 17.5.1988, Kok. 1988, s. 2647, 26 kohta).

74 Tästä seuraa, että vastoin pääasian kantajien esittämää näkemystä, lisämaksua ei voida pitää asetuksen N:o 536/93 3 ja 4 artiklassa säädettyjen sanktioiden kaltaisena seuraamuksena. Maidon lisämaksu on markkinapolitiikan tai rakennepolitiikan säännöksistä johtuva rajoitus (ks. vastaavasti asia C-177/90, Kühn, tuomio 10.1.1992, Kok. 1992, s. I-35, 13 kohta).

75 Lisäksi, kuten asetuksen N:o 3950/92 10 artiklasta selkeästi ilmenee, lisämaksu on osa maatalousmarkkinoiden tasapainottamiseen tarkoitettuja interventioita ja se käytetään maitoalan kulujen rahoittamiseen. Tästä seuraa, että lisämaksun ilmeisen päämäärän lisäksi, joka koskee maidontuottajien velvoittamista noudattamaan niille myönnettyjä viitemääriä, lisämaksulla on myös taloudellinen tarkoitus sikäli kuin sillä pyritään hankkimaan yhteisölle tarvittavat varat sen tuotannon myymiseksi, jonka tuottajat tuottavat kiintiönsä ylittäen.

76 Tältä osin on lisättävä, että kuten komissio istunnossa on huomauttanut, tämä tuotannon ylijäämä on olemassa pitkään kyseisen maidon markkinointivuoden päättymisen jälkeen, erityisesti maitovarastoina.

77 Tämän vuoksi on todettava, että AIMA:n pääasioissa toteuttamien toimenpiteiden kaltaisissa tilanteissa seuraamusten taannehtivan soveltamisen hyväksyttävyyteen ei liity ongelmia.

78 Lisäksi on ilmeistä, että pääasiassa kyseessä olevien toimenpiteiden kaltaiset toimet soveltuvat tavoitellun päämäärän saavuttamiseen.

79 Sen kysymyksen osalta, ylitetäänkö näillä keinoilla se, mikä on tarpeen näiden tavoitteiden saavuttamiseksi, on otettava huomioon se ennakkoratkaisupyynnöistä ilmenevä seikka, että Italian viranomaisten alun perin myöntämissä tilakohtaisissa viitemäärissä oli lukuisia virheitä, jotka johtuivat erityisesti siitä, että tuottajat itse vahvistivat sen tosiasiallisen tuotannon, jonka perusteella nämä määrät myönnettiin. Näin ilmenneiden virheiden joukosta hallituksen tutkimustoimikunta totesi muun muassa, että lehmiä ei ollut lainkaan yli 2 000 maatilalla, jotka ilmoittivat tuottavansa maitoa.

80 Tässä tilanteessa sellaisia toimenpiteitä, joita AIMA on pääasiassa vallinneissa olosuhteissa toteuttanut, ei voida pitää suhteettomina tavoiteltuun päämäärään nähden.

81 Luottamuksensuojan periaatteen osalta kantajat katsovat ensinnäkin, että toteuttamalla pääasiassa kyseessä olevat toimenpiteet, Italian viranomaiset ovat loukanneet kantajien perusteltua luottamusta, koska tilakohtaisten viitemäärien korjaukset on tehty kaksi vuotta ja maksettavina olevien lisämaksujen uudet laskelmat kolme vuotta kyseisten markkinointivuosien päättymisen jälkeen ja koska pääasian kantajat ovat voineet saada selville niille myönnetyt tilakohtaiset viitemäärät vasta 1999.

82 Ensimmäisen väitteen osalta on todettava, että kun tuottajan tilakohtainen viitemäärä vastaa kyseisen tuottajan viitevuoden aikana tosiasiallisesti myymän maidon määrää, mainitulla tuottajalla — joka lähtökohtaisesti tietää tuottamansa maidon määrän — ei voi olla perusteltua luottamusta virheellisen viitemäärän ylläpitämiseen.

83 Toisen väitteen osalta on tuotava esiin, että kuten oikeudenkäyntiaineistosta ilmenee, ensimmäiset säännökset, joiden tarkoituksena oli panna täytäntöön maidon lisämaksujärjestelmä, on annettu Italiassa vasta vuonna 1992. Lisäksi italialaisilta maidontuottajilta vaadittiin lisämaksun maksamista vasta maidon markkinointivuodesta 1995/1996 lähtien. Perusteltua luottamusta ei voi syntyä selvällä tavalla yhteisön oikeuden vastaisen tilanteen ylläpitämiseen eli maidon lisämaksujärjestelmän soveltamatta jättämiseen. Yksittäistilanteen erityisistä olosuhteista riippumatta jäsenvaltioiden maidontuottajat eivät voi 11 vuotta mainitun järjestelmän käyttöönoton jälkeen perustellusti odottaa, että ne voisivat edelleen tuottaa maitoa ilman rajoituksia.

84 Lopuksi on lisättävä, että niillä tilanteilla, joihin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin mainitsee Italian viranomaisten tekemien tarkastusten ja korjausten perustuvan, ei voi olla vaikutusta asetusten N:o 3950/92 ja N:o 536/93 nyt esillä olevan asian kannalta merkittävien säännösten tulkintaan. Merkitystä ei nimittäin ole sillä, että viitemäärien määrittämisessä sattuneet virheet ovat ilmenneet sen jälkeen, kun lisämaksujärjestelmän täytäntöön panemiseksi toteutetut kansalliset toimenpiteet on riitautettu hallintoviranomaisessa tai tuomioistuimessa, tai tarkastettaessa maitokiintiön luovutuksen sääntöjenmukaisuutta taikka sen jälkeen, kun kansallista lainsäädäntöä on muutettu, jotta se olisi yhteisön oikeuden kanssa sopusoinnussa. Toisin sanottuna mikään näistä esimerkkitapauksista ei voi vaikuttaa Italian viranomaisten velvollisuuteen korjata virheelliset tilakohtaiset viitemäärät yhteisön maidon lisämaksujärjestelmän asianmukaisen täytäntöönpanon varmistamiseksi.

85 Näin ollen edellä esitetyillä perusteilla ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 3950/92 1, 4 6 ja 7 artiklaa ja asetuksen N:o 536/93 3 ja 4 artiklaa on tulkittava siten, että niiden vastaista ei ole se, että jäsenvaltio korjaa tarkastusten jälkeen kullekin tuottajalle myönnetyt tilakohtaiset viitemäärät ja laskee tämän vuoksi uudestaan maksettavat lisämaksut sen jälkeen, kun käyttämättä jääneet viitemäärät on jaettu uudelleen ja kyseiseltä maidon markkinointivuodelta perittävät lisämaksut ovat erääntyneet maksettaviksi.

Toinen ennakkoratkaisukysymys

86 Kun otetaan huomioon ensimmäiseen kysymykseen annettu vastaus, toiseen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

87 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Italian ja Kreikan hallituksille ja neuvostolle sekä komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on ratkaissut Tribunale amministrativo regionale del Lazion 6.4.2000, 6.7.2000 ja 28.6.2000 tekemillään päätöksillä esittämät kysymykset seuraavasti:

Maito- ja maitotuotealan lisämaksusta 28 päivänä joulukuuta 1992 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3950/92 1, 4, 6 ja 7 artiklaa sekä maito- ja maitotuotealan lisämaksun soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 9 päivänä maaliskuuta 1993 annetun komission asetuksen (ETY) N:o 536/93 3 ja 4 artiklaa on tulkittava siten, että niiden vastaista ei ole se, että jäsenvaltio korjaa tarkastusten jälkeen kullekin tuottajalle myönnetyt tilakohtaiset viitemäärät ja laskee tämän vuoksi uudestaan maksettavat lisämaksut sen jälkeen, kun käyttämättä jääneet viitemäärät on jaettu uudelleen ja kyseiseltä maidon markkinointivuodelta perittävät lisämaksut ovat erääntyneet maksettaviksi.

Skouris Gulmann Puissochet

Macken Colneric

Julistettiin Luxemburgissa 25 päivänä maaliskuuta 2004.

R. Grass V. Skouris

kirjaaja presidentti